
Vergaderjaar 2025–2026

K	Wijziging van de begrotingsstaat van het Defensiematerieelbegrotingsfonds (K) voor het jaar 2025 (suppletoire begroting september)
----------	---

Nr. 2	MEMORIE VAN TOELICHTING
--------------	--------------------------------

INHOUDSOPGAVE

A.	ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVOORSTEL	3
B.	BEGROTINGSTOELICHTING	4
1	Leeswijzer	4
2	Beleidsartikelen	5
2.1	Artikel 1 Defensiebreed materieel	5
2.2	Artikel 2 Maritiem materieel	8
2.3	Artikel 3 Land materieel	10
2.4	Artikel 4 Lucht materieel	12
2.5	Artikel 5 Infrastructuur en Vastgoed	14
2.6	Artikel 6 IT	16
2.7	Artikel 8 Overige uitgaven en ontvangsten	17

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVORSTEL

Wetsartikelen 1 tot en met 3

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van [artikel 2.3](#), eerste lid, van de Comptabiliteitswet 2016 elk afzonderlijk bij wet vastgesteld en derhalve ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om voor het jaar 2025 wijzigingen aan te brengen in de begrotingsstaat voor het Defensiematerieelbegrotingsfonds.

De in de begrotingsstaten opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zgn. begrotingstoelichting).

De Minister van Defensie,

R.P. Brekelmans

B. BEGROTINGSTOELICHTING

1 Leeswijzer

De voorliggende suppletoire begroting september (SBS) bevat de voorgestelde wijzigingen ten opzichte van de 1e suppletoire begroting 2025 van hoofdstuk K van de begroting van het Rijk.

In deze suppletoire begroting september van het Defensiematerieelbegrotingsfonds (DMF) zijn de meest recente besluiten van het kabinet voor 2025 verwerkt. Deze suppletoire wet dient dan ook in samenhang te worden gezien met de ontwerpbegroting 2025 en met suppletoire begroting september van Hoofdstuk X. Het DMF 2025 wordt met deze suppletoire begroting met per saldo € 136,6 miljoen verlaagd tot € 10,5 miljard. De begroting is onder andere gewijzigd vanwege de bedrijfssteun die middels deze SBS wordt verwerkt. Daarnaast is het, onder meer gezien de huidige grillige mondiale defensiemarkt en krapte op de arbeidsmarkt, niet mogelijk om alle projecten conform planning uit te voeren. Het ministerie van Defensie spant zich tot het uiterste in om de middelen op het DMF voor dit jaar nog tot besteding te laten komen. De investeringsmiddelen die niet in 2025 uitgegeven kunnen worden blijven beschikbaar voor Defensie en zullen zo snel mogelijk alsnog besteed worden.

Per artikel worden de mutaties groter dan of gelijk aan onderstaande staffel op het niveau van de financiële instrumenten (en eventueel artikelonderdeel) toegelicht.

Tabel 1 Ondergrenzen conform RBV

Omvang begrotingsartikel (stand ontwerpbegroting) in € miljoen	Beleidsmatige mutaties (ondergrens in € miljoen)	Technische mutaties (ondergrens in € miljoen)
< 50	1	2
=> 50 en < 200	2	4
=> 200 en < 1000	5	10
=> 1000	10	20

Binnen Defensie is COMMIT verantwoordelijk voor de uitvoering van de projecten in de realisatiefase op artikelen 1 t/m 4 en artikel 6. Dit zijn vele tientallen vaak kleine projecten, die aan tussentijdse actualisaties en technische mutaties onderhevig zijn. Vaak betreft het herfaseringen over jaren heen vanwege versnellingen of vertragingen. Deze actualisaties bij elkaar zorgen voor de verschillen tussen de eerste suppletoire begroting en de suppletoire begroting september. Een uitgebreidere toelichting bij de projecten, inclusief budgettaire details, zijn terug te vinden in het Defensie Projectenoverzicht (DPO).

2 Beleidsartikelen

2.1 Artikel 1 Defensiebreed materieel

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 2 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 1 Defensiebreed materieel (bedragen x € 1.000)			
	Stand eerste suppletoire begroting (incl. amendementen en NvW) (1)	Mutaties suppletoire begroting september (2)	Stand suppletoire begroting september (3) = (1) + (2)
Art. Verplichtingen	3.234.424	– 21.900	3.212.524
Uitgaven	2.313.245	– 855.824	1.457.421
1.11 Verwerving	1.521.048	– 229.373	1.291.675
Opdrachten	1.521.048	– 229.373	1.291.675
Verwerving: voorbereidingsfase	0	17.000	17.000
Verwerving: realisatie	1.521.048	– 246.373	1.274.675
1.12 Instandhouding	659.607	23.854	683.461
Opdrachten	659.607	23.854	683.461
Instandhouding Materieel	659.607	23.854	683.461
1.13 Kennis en Innovatie	317.791	13	317.804
Opdrachten	0	317.804	317.804
Duurzaamheid, klimaat en veiligheid	0	34.845	34.845
Kennisopbouw	0	73.401	73.401
Technologieontwikkeling	0	61.505	61.505
Kennisgebruik	0	8.787	8.787
Kort Cyclische Innovatie	0	139.266	139.266
Bekostiging	317.791	– 317.791	0
Duurzaamheid, klimaat en veiligheid	33.845	– 33.845	0
Kennisopbouw	72.902	– 72.902	0
Technologieontwikkeling	59.766	– 59.766	0
Kennisgebruik	8.539	– 8.539	0
Kort Cyclische Innovatie	142.739	– 142.739	0
1.14 Reserve Valutaschommelingen	9.998	291	10.289
Storting/onttrekking begrotingsreserve	9.998	291	10.289
Storting/onttrekking begrotingsreserve	9.998	291	10.289
1.16 Over-/ onderprogrammering	– 195.199	– 650.609	– 845.808
Fonds	– 195.199	– 650.609	– 845.808
Fonds	– 195.199	– 650.609	– 845.808
Ontvangsten	97.590	– 10.000	87.590

Toelichting op de verplichtingen

De verplichtingen voor Defensiebreed materieel zijn per saldo met € 21,9 miljoen naar beneden bijgesteld. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de bedrijfssteun van € 270,0 miljoen (Kamerstuk [36 787, nr. 1](#)) die is verwerkt in deze suppletoire begrotingswet. Daarnaast is het budget per saldo met € 4,1 miljoen naar beneden bijgesteld vanwege een aantal interdepartementale overhevelingen en overhevelingen tussen de Defensiebegroting en andere artikelen binnen het DMF.

Daartegenover staan ook verhogingen van de verplichtingen. Deze worden veroorzaakt door het aanpassen van de budgetten om aan te sluiten bij de verwachte realisatiemomenten (€ 110,9 miljoen). Zo is bij het project Vervanging Medium Range Anti-Tank (MRAT) (commercieel vertrouwelijk) het budget versneld vrijgegeven in verband met de vervanging van de Panzerfaust 3. Daarnaast wordt het verplichtingenbudget naar boven bijgesteld door het toevoegen van de prijsbijstelling (€ 79,8 miljoen) en valutakoerscompensatie (€ 8,4 miljoen). Het restant betreft het saldo van een aantal kleinere, overige mutaties (€ 53,1 miljoen).

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget voor 2025 wordt per saldo verlaagd met € 855,8 miljoen. Als rekening wordt gehouden met de over-/ onderprogrammering dan betekent dit een verlaging van € 205,2 miljoen. Dit wordt verklaard door:

Verwerving

De verwervingsfase wordt met € 246,4 miljoen naar beneden bijgesteld. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de bedrijfssteun van € 270,0 miljoen (Kamerstuk [36 787, nr. 1](#)), welke reeds onder de verplichtingen is genoemd. Deze bedrijfssteun is verwerkt in deze suppletoire begrotingswet.

Daartegenover staan verhogingen van uitgaven in de verwervingsfase. Dit wordt onder andere veroorzaakt door een hoger budget in de voorbereidingsfase (€ 17,0 miljoen), voortkomend uit herschikkingen om aan te sluiten bij de actuele inzichten over de verwachte realisatiemomenten.

In de realisatiefase wordt budget toegevoegd, voornamelijk veroorzaakt door het toevoegen van prijsbijstelling (€ 50,0 miljoen). Tevens is het saldo van een aantal interdepartementale overhevelingen en overhevelingen tussen de Defensiebegroting en andere artikelen binnen het DMF (€ 26,3 miljoen) en valutakoerscompensatie toegevoegd aan de realisatiefase (€ 0,1 miljoen).

Daartegenover staat dat het budget in de realisatiefase per saldo met € 0,1 miljoen naar beneden is bijgesteld vanwege het aanpassen van de budgetten van verschillende projecten om aan te sluiten bij de verwachte realisatiemomenten.

Exclusief de incidentele suppletoire begroting, hebben de bovengenoemde aanpassingen in de realisatiefase per saldo geleid tot hogere uitgaven in 2025 voor onder andere het project Vervanging Medium Range Anti-Tank (MRAT) (commercieel vertrouwelijk). Daartegenover staat een lager budget in 2025 voor het programma Vervanging Wissellaadsystemen, Trekker-opleggercombinaties en Wielbergingsvoertuigen (WTB) door vertragingen in leveringsschema's en een aantal kleinere, niet-DMP-plichtige, projecten.

Instandhouding

De verhoging van € 23,9 miljoen voor instandhouding wordt met name veroorzaakt door € 18,5 miljoen uitdeling prijsbijstelling en enkele kleinere mutaties.

Kennis en Innovatie

Het instrument bekostiging is vervangen door het instrument opdrachten, omdat de uitgaven in het DMF plaatsvinden via opdrachten. Dit betekent dat in de tabel de mutaties gesaldeerd moeten worden gezien. Deze aanpassing betreft dus een technische wijziging.

Over-/ onderprogrammering

De over- en onderprogrammering wordt met € 650,6 miljoen verlaagd. In het DMF wordt gewerkt met overprogrammering. Als gevolg van de mutaties die op dit artikel plaatsvinden, wordt ook de overprogrammering aangepast. Hiermee blijft de omvang van de overprogrammering binnen de overeengekomen grens van 30%. Daarnaast is het, gelet op de druk op de defensie- en arbeidsmarkt, onzeker of alle beschikbare middelen in 2025 tot besteding komen. Om die reden is besloten een deel van het budget over meerdere jaren te spreiden.

2.2 Artikel 2 Maritiem materieel

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 3 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 2 Maritiem materieel (bedragen x € 1.000)			
Art.	Verplichtingen	Stand eerste suppletoire begroting (incl. amendementen en NvW) (1)	Stand suppletoire begroting september (3) = (1) + (2)
		2.395.470	64.977
			2.460.447
	Uitgaven	1.395.875	195.896
			1.591.771
2.11	Verwerving	1.700.602	- 56.673
	<i>Opdrachten</i>	<i>1.700.602</i>	<i>- 56.673</i>
	Verwerving: voorbereidingsfase	0	1
	Verwerving: onderzoeksfase	1.172	39
	Verwerving: realisatie	1.699.430	- 56.713
2.12	Instandhouding	318.388	- 21.946
	<i>Opdrachten</i>	<i>318.388</i>	<i>- 21.946</i>
	Instandhouding Materieel	318.388	- 21.946
2.16	Over-/ onderprogrammering	- 623.115	274.515
	<i>Fonds</i>	<i>- 623.115</i>	<i>274.515</i>
	Fonds	- 623.115	274.515
	Ontvangsten	20.000	2.393
			22.393

Toelichting op de verplichtingen

De verplichtingen voor Maritiem materieel zijn per saldo met € 65,0 miljoen naar boven bijgesteld.

Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door het aanpassen van de budgetten om aan te sluiten bij de verwachte realisatiemomenten (€ 21,5 miljoen) en een aantal interdepartementale overhevelingen en overhevelingen tussen de Defensiebegroting en andere artikelen binnen het DMF (€ 20,9 miljoen). Daarnaast wordt het verplichtingenbudget naar boven bijgesteld door het toevoegen van valutakoerscompensatie (€ 11,7 miljoen) en prijsbijstelling (€ 10,4 miljoen). Het restant betreft een aantal kleinere, overige mutaties (€ 0,5 miljoen).

De genoemde aanpassingen hebben per saldo geleid tot een hoger verplichtingenbudget in 2025 voor onder andere de projecten ESSM Block 2: verwerving en integratie (vertrouwelijk), Vervanging M-fregatten (ASWF) (commercieel vertrouwelijk), Future Littoral All-Terrain Mobility Patrouille-voertuigen (FLATM-PV) (commercieel vertrouwelijk) en Vervanging MK46 Lightweight Torpedo (vertrouwelijk). Daartegenover staat een lager budget voor het project Vervanging LC-fregatten (commercieel vertrouwelijk).

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget voor 2025 wordt per saldo verhoogd met € 195,9 miljoen. Dit wordt verklaard door:

Verwerving

De verwervingsfase wordt met € 56,7 miljoen naar beneden bijgesteld. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een lager budget in de realisatiefase (€ 56,7 miljoen). Het budget is per saldo met € 74,7 miljoen naar beneden bijgesteld vanwege het aanpassen van de budgetten van verschillende projecten om aan te sluiten bij de verwachte realisatiemomenten.

Daartegenover staat dat het budget naar boven is bijgesteld door het toevoegen van valutakoerscompensatie (€ 10,6 miljoen) en prijsbijstelling (€ 6,0 miljoen). Tevens is het saldo van een aantal overhevelingen tussen de Defensiebegroting en andere artikelen binnen het DMF (€ 0,6 miljoen) aan de realisatiefase toegevoegd. Het restant betreft een aantal kleinere, overige mutaties.

De hierboven genoemde aanpassingen in de realisatiefase hebben per saldo geleid tot een lager budget in 2025 voor onder andere het project ESSM Block 2: verwerving en integratie (commercieel vertrouwelijk) en Vervanging M-fregatten (ASWF) (commercieel vertrouwelijk) en een hoger budget voor het project Future Littoral All-Terrain Mobility Patrouillevoertuigen (FLATM-PV) (commercieel vertrouwelijk). Daarentegen zijn de uitgaven voor een aantal projecten gestegen, zoals voor het project Multifunctionele ondersteuningsvaartuigen (commercieel vertrouwelijk) en een aantal kleinere, niet-DMP-plichtige, projecten.

Voor € 31,6 miljoen is het budget gestegen voor de financiering van de beleidskaders inzetvoorraden Hoofdtak 1 en Hoofdtak 2.

Instandhouding

Ten opzichte van de eerste suppletoire begroting is het budget voor Instandhouding materieel met € 21,9 miljoen gedaald. Het budget voor het beleidskader inzetvoorraden hoofdtak 2 (€ 21,6 miljoen) is onterecht geplaatst in de instandhouding en is gecorrigeerd naar Verwerving realisatie. Dit in lijn met de andere artikelen binnen het DMF. Het project onderwaterconnectoren is vertraagd naar 2026 als gevolg van langere doorlooptijden binnen het inkooptraject dan vooraf ingeschat, waardoor het budget is verlaagd. Het budget is daarentegen gestegen als gevolg van de projecten ISR Noordzee, aanschaf C-UxV systemen en prijsbijstelling 2025.

Over-/ Onderprogrammering

In het DMF wordt gewerkt met overprogrammering. Als gevolg van de mutaties die op dit artikel plaatsvinden, wordt ook de overprogrammering aangepast (€ 274,5 miljoen). Hiermee blijft de omvang van de overprogrammering binnen de overeengekomen grens van 30%.

2.3 Artikel 3 Land materieel

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 4 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 3 Land materieel (bedragen x € 1.000)

Art.	Verplichtingen	Stand eerste suppletoire begroting (incl. amendementen en NvW) (1)	Mutaties suppletoire begroting september (2)	Stand suppletoire begroting september (3) = (1) + (2)
		7.084.310	– 636.478	6.447.832
	Uitgaven	2.763.008	– 424.614	2.338.394
3.11	Verwerving	2.736.282	– 240.513	2.495.769
	<i>Opdrachten</i>	<i>2.736.282</i>	<i>– 240.513</i>	<i>2.495.769</i>
	Verwerving: realisatie	2.736.282	– 240.513	2.495.769
3.12	Instandhouding	428.098	– 25.421	402.677
	<i>Opdrachten</i>	<i>428.098</i>	<i>– 25.421</i>	<i>402.677</i>
	Instandhouding Materieel	428.098	– 25.421	402.677
3.16	Over-/ onderprogrammering	– 401.372	– 158.680	– 560.052
	<i>Fonds</i>	<i>– 401.372</i>	<i>– 158.680</i>	<i>– 560.052</i>
	Fonds	– 401.372	– 158.680	– 560.052
	Ontvangsten	2.500	0	2.500

Toelichting op de verplichtingen

De verplichtingen voor Land materieel zijn per saldo met € 636,5 miljoen naar beneden bijgesteld.

Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door het aanpassen van de budgetten om aan te sluiten bij de verwachte realisatiemomenten (€ 761,7 miljoen). Daarnaast is het verplichtingenbudget naar beneden bijgesteld als gevolg van een aantal interdepartementale overhevelingen en overhevelingen tussen de Defensiebegroting en andere artikelen binnen het DMF (€ 36,6 miljoen).

Daartegenover staat dat het budget naar boven is bijgesteld door het toevoegen van prijsbijstelling (€ 103,8 miljoen) en valutakoerscompensatie (€ 18,5 miljoen). Het restant betreft een aantal kleinere, overige mutaties (€ 39,4 miljoen), welke technisch van aard zijn.

De hierboven genoemde aanpassingen hebben per saldo geleid tot een lager verplichtingenbudget in 2025 voor onder andere de Midlife Update (MLU) voor het wapensysteem Infanterie gevechtsvoertuig (IGV) CV9035NL (€ 146,4 miljoen) waarvan de uitlevering van voertuigen is vertraagd en dit hangt samen met de voorgenomen wijzigingen in de configuratie welke via contractwijzigingen verplicht moet worden. Bij het project Verwerving Leopard-2A8 gevechtstanks (commercieel vertrouwelijk) is de definitieve vaststelling van het voorschot vrijgesteld van btw overeengekomen. Andere projecten waarbij het verplichtingenbudget is verlaagd zijn de projecten Vervanging MRAD & SHORAD (commercieel vertrouwelijk) en Groot Pantserwielvoertuig (GPW, Boxer) (commercieel vertrouwelijk). Daartegenover staat een hoger budget voor onder andere het project Verlenging levensduur Patriot (commercieel vertrouwelijk).

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget voor 2025 wordt per saldo verlaagd met € 424,6 miljoen. Dit wordt verklaard door:

Verwerving

De verwervingsfase wordt met € 240,5 miljoen naar beneden bijgesteld.

Dit wordt veroorzaakt door een lager budget in de realisatiefase (€ 240,5 miljoen). Het budget is per saldo met € 352,2 miljoen naar beneden bijgesteld vanwege het aanpassen van de budgetten van verschillende projecten om aan te sluiten bij de verwachte realisatiemomenten.

Daartegenover staat dat het budget naar boven is bijgesteld door het toevoegen van prijsbijstelling (€ 91,4 miljoen) en valutakoerscompensatie (€ 19,0 miljoen). Tevens is het saldo van een aantal interdepartementale overhevelingen en overhevelingen tussen de Defensiebegroting en andere artikelen binnen het DMF (€ 1,3 miljoen) aan de realisatiefase toegevoegd.

De hierboven genoemde aanpassingen in de realisatiefase hebben per saldo geleid tot een lager budget in 2025 voor onder andere het project Midlife Update (MLU) voor het wapensysteem Infanterie gevechtsvoertuig (IGV) CV9035NL (€ 70,1 miljoen) veroorzaakt door een herfasering van het betaalschema als gevolg van een gewijzigd leveringsschema. Ook voor het project Midlife Update (MLU) Fennek waren de uitgaven lager (€ 56,8 miljoen). Dit in verband met vertraging doordat de producent prioriteit geeft aan leveringen voor Oekraïne. Daarnaast zijn er nog lagere uitgaven geweest bij het project Raketartillerie (commercieel vertrouwelijk) en een aantal kleinere, niet-DMP-plichtige, projecten (€ 58,1 miljoen). Daartegenover staan hogere uitgaven voor onder andere het project Verlenging levensduur Patriot (commercieel vertrouwelijk).

Instandhouding

De uitgaven voor instandhouding zijn met € 25,4 miljoen verlaagd. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door een aantal overhevelingen tussen de Defensiebegroting en andere artikelen binnen het DMF (€ 38,4 miljoen). Daartegenover staat een verhoging van het budget voor prijsbijstelling (€ 13,4 miljoen) en een verlaging voor valutakoerscompensatie (€ 0,4 miljoen).

Over-/ onderprogrammering

In het DMF wordt gewerkt met overprogrammering. Als gevolg van de mutaties die op dit artikel plaatsvinden, wordt ook de overprogrammering naar beneden bijgesteld (€ 158,7 miljoen). Hiermee blijft de omvang van de overprogrammering binnen de overeengekomen grens van 30%.

2.4 Artikel 4 Lucht materieel

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 5 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 4 Lucht materieel (bedragen x € 1.000)			
Art.	Verplichtingen	Stand eerste suppletoire begroting (incl. amendementen en NvW) (1)	Stand suppletoire begroting september (3) = (1) + (2)
		3.183.971	749.836
			3.933.807
	Uitgaven	1.964.068	93.433
			2.057.501
4.11	Verwerving	2.075.970	- 17.917
	<i>Opdrachten</i>	<i>2.075.970</i>	<i>- 17.917</i>
	Verwerving: voorbereidingsfase	0	17.004
	Verwerving: realisatie	2.075.970	- 34.921
4.12	Instandhouding	596.434	112.986
	<i>Opdrachten</i>	<i>596.434</i>	<i>112.986</i>
	Instandhouding Materieel	596.434	112.986
4.16	Over-/ onderprogrammering	- 708.336	- 1.636
	<i>Fonds</i>	<i>- 708.336</i>	<i>- 1.636</i>
	Fonds	- 708.336	- 1.636
	Ontvangsten	12.080	0
			12.080

Toelichting op de verplichtingen

De verplichtingen voor Lucht materieel zijn per saldo met € 749,8 miljoen naar boven bijgesteld.

Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door het aanpassen van de budgetten om aan te sluiten bij de verwachte realisatiemomenten (€ 320,0 miljoen) en een aantal interdepartementale overhevelingen en overhevelingen tussen de Defensiebegroting en andere artikelen binnen het DMF (€ 274,4 miljoen). Daarnaast is het verplichtingenbudget naar boven bijgesteld door het toevoegen van valutakoerscompensatie (€ 136,3 miljoen) en prijsbijstelling (€ 19,5 miljoen). Daartegenover staat een aantal kleinere, overige mutaties (€ 0,3 miljoen) welke technisch van aard zijn.

De hierboven genoemde aanpassingen hebben per saldo geleid tot een hoger verplichtingenbudget in 2025 voor onder andere de projecten Verwerving F-35 (commercieel vertrouwelijk) en Opbouw Operationele Satelliet Capaciteit (commercieel vertrouwelijk). Bij laatstgenoemde is sprake van samenvoeging van budgetten binnen het spacedomein. Daartegenover staat een lager budget voor het project Vervanging Medium Utility Helicopter (aanschaf H225M Caracal) (commercieel vertrouwelijk).

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget voor 2025 wordt per saldo verhoogd met € 93,4 miljoen. Dit wordt verklaard door:

Verwerving

De verwervingsfase wordt met € 17,9 miljoen naar beneden bijgesteld.

Enerzijds is dit het gevolg van een hoger budget in de voorbereidingsfase (€ 17,0 miljoen) veroorzaakt door het aanpassen van de budgetten van verschillende projecten om aan te sluiten bij de verwachte realisatiemomenten (€ 16,2 miljoen).

Anderzijds wordt de neerwaartse bijstelling veroorzaakt door een lager budget in de realisatiefase (€ 34,9 miljoen). Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door het aanpassen van de budgetten van verschillende projecten om aan te sluiten bij de verwachte realisatiemomenten (€ 216,5 miljoen). Daartegenover staat dat het budget naar boven is bijgesteld door het toevoegen van valutakoerscompensatie (€ 106,0 miljoen) en prijsbijstelling (€ 68,5 miljoen). Tevens is het saldo van een aantal overhevelingen tussen de Defensiebegroting en andere artikelen binnen het DMF aan de realisatiefase toegevoegd (€ 7,2 miljoen). Het restant betreft een aantal kleinere, overige mutaties.

De hierboven genoemde aanpassingen in de realisatiefase hebben per saldo geleid tot een lager budget in 2025 voor onder andere de projecten Verwerving F-35 (commercieel vertrouwelijk), Deep Strike Capaciteit Air (commercieel vertrouwelijk), MQ-9 Bewapening (commercieel vertrouwelijk) en een aantal kleinere, niet-DMP-plichtige, projecten (€ 39,3 miljoen). Daartegenover staat een hoger budget voor onder andere de projecten Opbouw Operationele Satelliet Capaciteit (commercieel vertrouwelijk), waarbij sprake is van samenvoeging van budgetten binnen het spacedomein, Apache Remanufacture (€ 26,2 miljoen) en Vervanging tactische luchttransport capaciteit (€ 25,4 miljoen).

Instandhouding

Het instandhoudingsbudget is per saldo met € 113,0 miljoen verhoogd. Deze stijging is het resultaat van de jaarlijkse prijsbijstelling (€ 19,5 miljoen), de valutabijstelling (€ 29,6 miljoen) en een aanvullend budget (commercieel vertrouwelijk) dat is toegevoegd voor de instandhouding van de MQ-9, als gevolg van het intensiveringsproject. Daarnaast is een bedrag (commercieel vertrouwelijk) beschikbaar gesteld voor de instandhouding van de Patriot-raketten, die onder hetzelfde contract vallen als het Patriot-systeem. Tot slot zijn de ontvangen exploitatiebudgetten vanuit het project Vervanging Initiële Vliegeropleidingscapaciteit ingezet voor de instandhouding van de simulatoren.

Over-/ onderprogrammering

Als gevolg van de mutaties die op dit artikel plaatsvinden, wordt ook de overprogrammering naar beneden bijgesteld (€ 1,6 miljoen). Hiermee blijft de omvang van de overprogrammering binnen de overeengekomen grens van 30%.

2.5 Artikel 5 Infrastructuur en Vastgoed

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 6 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 5 Infrastructuur en Vastgoed (bedragen x € 1.000)

Art.	Verplichtingen	Stand eerste suppletoire begroting (incl. amendementen en NvW) (1)	Mutaties suppletoire begroting september (2)	Stand suppletoire begroting september (3) = (1) + (2)
		2.454.372	- 1.475.337	979.035
	Uitgaven	837.718	535.499	1.373.217
5.11	Verwerving	1.112.964	- 129.547	983.417
	<i>Opdrachten</i>	<i>1.112.964</i>	<i>- 129.547</i>	<i>983.417</i>
	Verwerving: voorbereidingsfase	0	97.868	97.868
	Verwerving: realisatie	1.112.964	- 227.415	885.549
5.12	Instandhouding	525.648	112.908	638.556
	<i>Opdrachten</i>	<i>525.648</i>	<i>112.908</i>	<i>638.556</i>
	Instandhouding Infrastructuur	525.648	112.908	638.556
5.16	Over-/ onderprogrammering	- 800.894	552.138	- 248.756
	<i>Fonds</i>	<i>- 800.894</i>	<i>552.138</i>	<i>- 248.756</i>
	Fonds	- 800.894	552.138	- 248.756
	Ontvangsten	23.770	0	23.770

Toelichting op de verplichtingen

De verplichtingen voor Infrastructuur en Vastgoed zijn per saldo met € 1.475,3 miljoen naar beneden bijgesteld. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door het aanpassen van de budgetten om aan te sluiten bij de verwachte realisatiemomenten (€ 1.537,3 miljoen). Onderdeel hiervan is onder andere het bijstellen van de jaaropdracht richting het Rijksvastgoed-bedrijf welke vooraf te hoog is ingeschat (€ 639,0 miljoen).

Voor een aantal vastgoedprojecten is het verplichtingenbudget neerwaarts bijgesteld omdat deze al voor 2025 zijn aangegaan, waardoor het verplichtingenbudget meerjarig niet meer benodigd is. De diensten en prestaties worden de komende jaren nog geleverd en betaald. Daarnaast is het verplichtingenbudget verlaagd door mutaties die ook in de uitgaven hebben plaatsgevonden.

Daartegenover staat dat het verplichtingenbudget naar boven is bijgesteld door een aantal interdepartementale overhevelingen en overhevelingen tussen de Defensiebegroting en andere artikelen binnen het DMF (€ 46,4 miljoen), het toevoegen van prijsbijstelling (€ 15,3 miljoen) en valutakoerscorrectie (€ 0,2 miljoen).

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget voor 2025 wordt per saldo verhoogd met € 535,5 miljoen. Dit wordt verklaard door:

Verwerving

De verwervingsfase wordt met € 129,5 miljoen naar beneden bijgesteld.

Enerzijds is dit het gevolg van een hoger budget in de voorbereidingsfase (€ 97,9 miljoen), voornamelijk door het project huisvesting Hoog Risico Beveiliging (HRB) KMar Den Haag (€ 71,8 miljoen). Anderzijds wordt de neerwaartse bijstelling veroorzaakt door een lager budget in de realisatiefase (€ 227,4 miljoen).

De realisatie van een aantal projecten is van 2025 verschoven naar latere jaren en de hiermee samenhangende budgetten schuiven mee. Dit leidt tot een verlaging van het budget met € 284,0 miljoen. Het betreft onder andere de projecten huisvesting MIVD Frederikkazerne (HMF, € 96,6 miljoen), huisvesting HRB KMar Den Haag (€ 72,3 miljoen), Verbeteren Defensie Legering (VDL) Fase 1, 2 en 3 (€ 38,9 miljoen) en Fase 4 (€ 25,0 miljoen), huisvesting gezondheids- en tandheelkundige centra (GZHC, € 18,6 miljoen), Programmakosten Transformatie Vastgoed Defensie (€ 14,4 miljoen) en Herinrichting Kamp Nieuw-Milligen (€ 10,5 miljoen). Het overige verschil wordt veroorzaakt door een aantal kleine herschikkingen die leiden tot een verlaging van het budget met € 7,7 miljoen. Daarnaast heeft een correctie plaatsgevonden van € 11,5 miljoen op eerder uitgekeerde prijsbijstelling voor de PPS-projecten, dit zorgt voor een verdere verlaging van het budget.

Daarnaast zijn er ook mutaties die geleid hebben tot een verhoging van het budget voor de investeringen in realisatiefase. Er is € 36,7 miljoen toegevoegd voor uitgekeerde prijsbijstelling. Voor nieuwe opdrachten die DOSCO ontvangen heeft is € 31,4 miljoen aan het budget toegevoegd. Dit betreft onder andere de projecten verwerving TNO Rijswijk (€ 25,1 miljoen) en Baanrenovatie Vliegbasis Eindhoven (€ 5,8 miljoen).

Instandhouding

Het budget voor de instandhoudingsuitgaven is met € 112,9 miljoen verhoogd. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door een incidentele toevoeging van € 93,0 miljoen om het te verwachten tekort te dekken. Daarnaast is € 15,3 miljoen voor uitgekeerde prijsbijstelling toegevoegd. Een aantal kleinere herschikkingen heeft geleid tot een verhoging van het budget met € 4,6 miljoen.

Over-/ onderprogrammering

Als gevolg van de mutaties die op dit artikel plaatsvinden, wordt ook de overprogrammering aangepast (€ 552,1 miljoen). Hiermee blijft de omvang van de overprogrammering binnen de overeengekomen grens van 30%.

2.6 Artikel 6 IT

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 7 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 6 IT (bedragen x € 1.000)			
Art.	Verplichtingen	Stand eerste suppletoire begroting (incl. amendementen en NvW) (1)	Stand suppletoire begroting september (3) = (1) + (2)
	Uitgaven	1.192.386	469.868
6.11	Verwerving	934.808	68.217
	<i>Opdrachten</i>	<i>934.808</i>	<i>68.217</i>
	Verwerving: voorbereidingsfase	0	7.913
	Verwerving: realisatie	934.808	60.304
6.12	Instandhouding	684.237	43.617
	<i>Opdrachten</i>	<i>684.237</i>	<i>43.617</i>
	Instandhouding IT	684.237	43.617
6.16	Over-/ onderprogrammering	- 426.659	358.034
	<i>Fonds</i>	<i>- 426.659</i>	<i>358.034</i>
	Fonds	- 426.659	358.034
	Ontvangsten	16.769	0

Toelichting op de verplichtingen

De verplichtingen voor IT worden per saldo met € 60,9 miljoen naar boven bijgesteld.

Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door het toevoegen van het saldo van een aantal overhevelingen tussen de Defensiebegroting en andere artikelen binnen het DMF (€ 65,2 miljoen). Daarnaast worden de prijsbijstelling (€ 20,6 miljoen) en valutakoerscompensatie (€ 6,9 miljoen) aan het verplichtingenbudget toegevoegd.

Daartegenover staat het naar beneden bijstellen van het budget vanwege het aanpassen van de budgetten om aan te sluiten bij de verwachte realisatiemomenten (€ 29,5 miljoen) en een aantal kleinere, overige mutaties (€ 2,3 miljoen) welke technisch van aard zijn.

De hierboven genoemde aanpassingen hebben per saldo geleid tot een hoger budget in 2025 voor onder andere het project Vervanging ESM-capaciteiten KL EOVS-systeem (commercieel vertrouwelijk) waarbij, naast de hierboven genoemde redenen, budget is toegevoegd voor aanvullende behoeftes voor de uitbreiding van de EOVS-systemen in combinatie met de oprichting van de Cyber en Elektromagnetische Activiteiten (CEMA) eenheid, alsmede het versneld bereiken van het eind van de operationele levensduur van het Draagbaar Peil- en Interceptie Systeem (DPIS). Verder betreft het hogere budget een groot aantal kleinere, niet-DMP-plichtige projecten (€ 41,1 miljoen). Daartegenover staat een lager budget voor onder andere het programma Foxtrot (commercieel vertrouwelijk) vanwege herfasering in tijd in verband met een aangepast leveringsschema vanuit de Amerikaanse overheid.

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget voor 2025 wordt per saldo verhoogd met € 469,9 miljoen. Dit wordt verklaard door:

Verwerving

De verwervingsfase wordt met € 68,2 miljoen naar boven bijgesteld.

Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een hoger budget in de realisatiefase (€ 60,3 miljoen). Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door het toevoegen van prijsbijstelling (€ 30,8 miljoen) en valutakoerscompensatie (€ 3,9 miljoen). Tevens is het saldo van een aantal overhevelingen tussen andere artikelen binnen het DMF aan de realisatiefase toegevoegd (€ 16,9 miljoen). Het restant betreft het aanpassen van de budgetten van verschillende projecten om aan te sluiten bij de verwachte realisatiemomenten (€ 8,7 miljoen).

De hierboven genoemde aanpassingen in de realisatiefase hebben per saldo geleid tot een hoger budget in 2025 voor de projecten die reeds zijn genoemd bij de toelichting op de verplichtingen.

Instandhouding

Het budget voor instandhouding is naar boven bijgesteld (€ 43,6 miljoen).

De verhoging wordt voornamelijk verklaard door toevoeging van prijsbijstelling (€ 21,2 miljoen) en een aantal overhevelingen tussen andere artikelen binnen het DMF (€ 16,3 miljoen). Overige budgetverhogingen zijn de verbetering van het lifecycle-regime van kleine IT middelen in lijn met de genormeerde afschrijvingsfrequentie (€ 3,8 miljoen) en valutakoerscompensatie (€ 3,0 miljoen).

Over-/ onderprogrammering

Als gevolg van de mutaties die op dit artikel plaatsvinden, wordt ook de overprogrammering aangepast (€ 358,0 miljoen). Hiermee blijft de omvang van de overprogrammering binnen de overeengekomen grens van 30%.

2.7 Artikel 8 Overige uitgaven en ontvangsten

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 8 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 8 Overige uitgaven en ontvangsten (bedragen x € 1.000)

Art.		Stand eerste suppletoire begroting (incl. amendementen en NvW) (1)	Mutaties suppletoire begroting september (2)	Stand suppletoire begroting september (3) = (1) + (2)
Art. Verplichtingen		150.823	- 150.823	0
	Uitgaven	150.823	- 150.823	0
8.18	Nader te wijzen uitgaven	150.823	- 150.823	0
	<i>Fonds</i>	<i>150.823</i>	<i>- 150.823</i>	<i>0</i>
	Fonds	150.823	- 150.823	0
	Ontvangsten	0	0	0

Toelichting op de verplichtingen

Het verplichtingenbudget voor 2025 wordt per saldo verlaagd met € 150,8 miljoen. Deze verlaging hangt geheel samen met de uitgaven.

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget voor 2025 wordt per saldo verlaagd met € 150,8 miljoen.

Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door het overhevelen van de prijspeilbijstelling (€ 337,4 miljoen) en valutakoerscompensatie (€ 182,0 miljoen) naar de verschillende artikelen op het Defensiematerieelbegrotingsfonds.

Daartegenover staat dat het budget op artikel 8 in het juiste ritme is gezet (€ 312,9 miljoen). Tot slot is het saldo van een aantal overhevelingen tussen de artikelen binnen het DMF (€ 55,7 miljoen) aan dit artikel toegevoegd.